

ingediend op **1377** (2021-2022) – Nr. 1
18 juli 2022 (2021-2022)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Karin Brouwers en Joris Nachtergaele

van het verslagmoment
van de Europese Raad van 23 en 24 juni 2022

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneekhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door Matthias De Moor	4
II.	Bespreking	11
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	11
1.1.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	11
1.2.	Tussenkomst van Bart Tommelein	12
1.3.	Tussenkomst van Karin Brouwers	13
1.4.	Tussenkomst van Staf Aerts	14
2.	Antwoorden van Matthias De Moor	14
	Gebruikte afkortingen	20

Op 28 juni 2022 bracht Matthias De Moor, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de Europese Unie, in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme verslag uit over de Europese Raad van 23 en 24 juni 2022.

I. Inleidende uiteenzetting door Matthias De Moor

Matthias De Moor geeft toelichting bij de werkzaamheden en conclusies van de Europese Raad die is doorgegaan op 23 en 24 juni 2022. De Europese debriefings en de Europese Raden volgen elkaar in snel tempo op. Nog maar enkele weken geleden lichtte hij in deze commissie de resultaten toe van de buitengewone Europese Raad van 30 en 31 mei 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1368/1). De ene topconferentie volgt momenteel op de andere. Naast de bijeenkomsten van de Europese leiders, is er ook een G7-top geweest, en heel weldra volgt er een NAVO-top in Madrid. Dat zijn evenzovele indicaties van grote internationale activiteit en belangrijke internationale evoluties.

Hij zal zelf vooral focussen op de Europese Raad die vorige week plaatsvond, en die zonder meer historisch genoemd mag worden, omdat er beslist is om aan Oekraïne en Moldavië de status van kandidaat-lid te verlenen. Ook Georgië kreeg een Europees perspectief aangereikt, want de deur werd opengezet voor een eventueel kandidaat-lidmaatschap. Georgië is daarmee een potentiële kandidaat-lidstaat van de EU geworden. Op de top werden overigens ook nog andere zaken besproken, zoals de idee van een Europese politieke gemeenschap. Dat idee werd oorspronkelijk gelanceerd door president Emmanuel Macron van Frankrijk en werd later ook overgenomen door de voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel. Het gaat daarbij in essentie over de plaats van de Europese Unie binnen een ruimer Europees kader. Dit moet toelaten om partnerschappen te zoeken met andere 'Europese' landen. Niet enkel het principe werd bediscussieerd, maar ook hoe een en ander er in de praktijk zou kunnen uitzien. Ook de kwestie van de Westelijke Balkan is ter sprake gekomen. Dat de focus van de uitbreiding nu wat verschoven is naar Oekraïne en Moldavië, mag ons niet uit het oog doen verliezen dat nogal wat landen van die Westelijke Balkan al (veel) langer in de wachtrij staan om lid te worden. Ze verwachtten dan ook een positief signaal vanuit Europa dat er – tot op zekere hoogte – ook effectief gekomen is. Ook de algemene economische toestand en de energieproblematiek kwamen op de top aan bod.

In Oekraïne woedt de oorlog ondertussen onverminderd voort en allicht vinden er daar ook nog steeds oorlogsmisdaden plaats. Diverse signalen wijzen alleszins duidelijk in die richting. De raketaanval die op 27 juni 2022 plaatsvond op een winkelcentrum in Kremetsjoek is daarvan het meest recente en erg huiveringwekkende voorbeeld. Daarnaast zijn er ook cyberaanvallen op Litouwen. Dit waarschijnlijk als reactie op de moeilijkheden die Rusland ondervindt met de doorvoer van staal- en ijzer(materialen) naar Kaliningrad. Ondertussen zit ook de bijna volledige Oekraïense graanvoorraad nog steeds vast. De haven van Constanța in Roemenië wordt – in het kader van de solidariteitscorridors – overstelpt met Oekraïens graan, maar kan natuurlijk op zijn eentje de ontstane tekorten op de wereldvoedselmarkt niet lenigen. Roemenië rekent in dat verband dan ook op hulp vanuit Europa. Maar de vaststelling is onontkoombaar dat, ondanks de solidariteitscorridors en ondanks enkele bijkomende initiatieven vanuit Europese hoek, de voedselcrisis onverminderd voortduurt. Bij die Europese initiatieven dient zeker gewezen te worden op het FARM-initiatief, waarbinnen ontwikkelingslanden worden bijgestaan door de Europese Unie om op een duurzame manier meer in hun eigen behoeften te kunnen voorzien, terwijl anderzijds ook de extra Europese productie prioritair naar die landen georiënteerd wordt.

Oekraïne was ook nu weer het belangrijkste onderwerp op de Europese Raad. De EU betuigde haar absolute steun aan dat land. Die steun zal zowel een militaire als een financiële dimensie hebben. Wat het militaire betreft, werd bevestigd dat er nieuwe middelen naar de European Peace Facility zouden gaan, waardoor er verder militaire ondersteuning zou kunnen worden geboden. Daarmee werd een antwoord gegeven op een steeds terugkerende vraag van de Oekraïense president Volodymyr Zelensky. Wat wel opvalt is dat men nu veel discreter geworden is over de exacte aard van de geboden hulp, evenals over het tijdstip waarop die hulp verstrekt wordt. Zoals gezegd, blijft ook de financiële steun onverminderd voortduren. De eerder beloofde 9 miljard euro aan macrofinanciële hulp zal in de loop van 2022 doorgestort worden aan Oekraïne om zijn dagdagelijkse werking te kunnen bekostigen. Hoewel nog vroeg dag, blijft ook de kwestie van de wederopbouw van Oekraïne op de agenda van de Europese Raad staan. Ook daarvoor zullen de nodige middelen gezocht moeten worden. Er is in elk geval een algemene, unanieme bereidheid onder de EU-lidstaten om mee de schouders te zetten onder de wederopbouw van Oekraïne.

In het licht van die wederopbouw is natuurlijk ook het kandidaat-lidmaatschap van de EU van groot belang. Tot enkele maanden geleden was het vrijwel ondenkbaar dat een zo groot land, met zo'n groot bevolkingsaantal en een erg omvangrijke landbouwsector (en dito implicaties inzake landbouwsubsidies en gelden uit het Cohesiefonds) zou kunnen toetreden tot de Europese familie. De Russische agressie heeft daar echter radicaal verandering in gebracht. Vandaar ook de bereidheid die de EU op de afgelopen top getoond heeft om aan Oekraïne het signaal te geven dat ze erbij horen. De staats- en regeringsleiders van de EU-landen hebben op basis van een advies van de Europese Commissie – dat er bijzonder snel gekomen is – beslist om aan Oekraïne de status van kandidaat-lid te verlenen. Er dient daar echter wel een belangrijke 'maar' bij vermeld te worden. Met name zijn er voorwaarden aan verbonden. Net zoals dat het geval is voor elke andere kandidatuur voor toetreding zijn er ook nu bepaalde criteria waaraan moet worden voldaan. Voor Vlaanderen en België was dit een belangrijk punt. Ondanks de emotionele geladenheid van het debat, blijft het belangrijk dat de Kopenhagencriteria – dat wil zeggen de economische en politieke criteria waaraan een land moet voldoen – ook hier integraal gerespecteerd blijven. Zo werd in dit geval specifiek aan Oekraïne gevraagd om werk te maken van maatregelen tegen de corruptie, maatregelen tegen witwaspraktijken, maatregelen tegen de overmatige invloed van oligarchen, maatregelen voor de objectieve benoeming van rechters (met name voor wat het Oekraïense grondwettelijk hof betreft), maatregelen ter bescherming van de vrijheid van de media (ook via betere regulering om onrechtmatige beïnvloeding tegen te gaan) en maatregelen voor een betere bescherming van de (eerder verworven) rechten van de minderheden.

Een ander aspect dat – mee tot tevredenheid van België – aan bod kwam op deze Europese Raad, was de zorg voor de absorptiecapaciteit van de Europese Unie zelf. De vraag is immers gerezen in welke mate de EU Oekraïne als nieuwe lidstaat kan toelaten zonder de werking van de eigen instellingen en fondsen al te zeer in het gedrang te brengen. De zaken moeten ook nog werkbaar blijven. Die kwestie van de absorptiecapaciteit zal de komende jaren zeker goed in het oog moeten worden gehouden. De spreker wijst er in dat verband op dat een kandidaat-lidmaatschap vele jaren kan duren. Turkije, bijvoorbeeld, heeft die status al sinds 1987. Ook Noord-Macedonië, Montenegro, Servië en Albanië zitten al lang in de wachtkamer. Oekraïne en Moldavië beseffen allicht terdege dat hun toetredingsproces vele jaren in beslag zal nemen. Maar hoe dan ook heeft de Europese Commissie geconcludeerd dat Oekraïne en Moldavië goed op weg zijn om het Europese acquis te realiseren. Georgië, van zijn kant, loopt één stadium achter. Het land krijgt echter ook perspectief als potentiële kandidaat-lidstaat. Dit betekent dat het nog aan bepaalde criteria zal moeten voldoen, vooraleer het de status van kandidaat-lidstaat kan krijgen.

Matthias De Moor heeft vanop zijn positie ook zelf gezien hoe er vrij snel een evolutie is gekomen. Helemaal in het begin stond men eerder negatief tegenover het mogelijke Oekraïense kandidaat-lidmaatschap, omdat zulks te destabiliserend zou zijn. Men maakte een duidelijk onderscheid tussen de noodzakelijke kortetermijn-solidariteit met Oekraïne, en het langetermijnproject van de Europese Unie. In dat narratief is echter op korte termijn een ommekeer gekomen omwille van de geopolitieke noodzaak om Oekraïne een duidelijk signaal te geven dat het tot de Europese familie behoort. Dat kadert op zijn beurt in een bredere oefening van de Europese Unie om bondgenoten aan zich te binden door het sturen van positieve signalen aan landen die duidelijk hun interesse betonen om deel uit te maken van de Europese familie. Daar wordt vaak erg ver in gegaan, wat in het geval van Oekraïne natuurlijk gemakkelijk te begrijpen valt.

In heel die discussie was het vanzelfsprekend opnieuw van het hoogste belang om ondubbelzinnig de eenheid van de Europese Unie te etaleren. Met betrekking tot de sancties was het handhaven van die eensgezindheid bijwijken wat moeilijk. Met name bij het zesde sanctiepakket bleek de eenheid binnen de EU steeds minder vanzelfsprekend te zijn. En ook aangaande het potentiële kandidaat-lidmaatschap van Oekraïne was er initieel nog discussie over de te hanteren criteria, de tijdspaden en dergelijke meer. Maar het in stand houden van de eenheid en geloofwaardigheid van de Europese Unie vormde uiteindelijk het overwegende belang. Vandaar trouwens ook dat de boodschap van die positieve beslissing over het kandidaat-lidmaatschap van Oekraïne en Moldavië zo snel mogelijk – en nog tijdens de top zelf – gecommuniceerd moest worden.

In het kader van de algemene positionering van de Europese Unie was eerder ook al het idee van een Europese politieke gemeenschap opgeworpen. Nog niet zo lang geleden werd dat zelfs beschouwd als een mogelijk alternatief scenario voor Oekraïne. Op die manier kon het tot de Europese politieke familie gaan behoren, zonder effectief kandidaat-lidstaat te zijn. Die argumentatie gaat nu niet meer op, maar de Europese Raad wil de idee van een 'wider Europe' toch niet loslaten. Het blijft immers een interessant idee om, zonder al te veel institutionele structuren, toch een soort politieke coördinatie te hebben onder die Europese landen die bepaalde waarden en normen delen. Over welke landen het dan precies gaat, werd door de Europese Raad – allicht bewust – nog niet zeer concreet gemaakt. Men gewaagt van IJsland tot aan de Balkan, maar dat kan ook verder, dan wel minder ver gaan. Er blijft, spijts de vaagheid, dus toch wel enig enthousiasme bestaan voor het idee. Het is overigens ook duidelijk wat het zeker niet is: het is geen alternatief voor Europese uitbreiding. De gesprekken tussen de Europese lidstaten en de andere betrokken landen, zullen daardoor op gelijkwaardige voet gebeuren. Er zal dus evengoed rekening moeten worden gehouden met wat die andere landen te zeggen hebben. Dat is een volkomen andere dynamiek dan het geval is bij gesprekken tussen de EU en kandidaat-lidstaten. Die laatsten moeten dan immers bewijzen dat ze goede leerlingen van de Europese klas zijn. Het kader van de Europese politieke gemeenschap zou veel minder streng zijn en zou eerder uitnodigen tot dialoog rond belangrijke onderwerpen zoals energie, klimaat, migratie, infrastructuur enzovoort. De echte meerwaarde van dat forum zal nog moeten blijken. Maar blijkbaar heeft de Westelijke Balkan daar toch al positief op gereageerd. We zullen trouwens vrij snel zien wat een en ander concreet betekent, want een eerste overleg staat gepland voor oktober 2022 in Praag. Het Tsjechisch voorzitterschap zal samen met het Franse voorzitterschap en de Europese Commissie uitwerken wie er precies wordt uitgenodigd en waarover het precies zal gaan. Wat dat laatste betreft is energie een quasizekerheid. Een en ander zal allicht ook back-to-back zijn met een Europese Raad. Matthias De Moor meent dat dit 'wider Europe'-idee een behoorlijk interessant gegeven is, dat best goed wordt opgevolgd. Vraag is daarbij vooral hoe dit concreet vorm zal krijgen, hoe succesvol een en ander zal zijn en of het reële veranderingen met zich zal brengen.

Ook de kwestie van de Westelijke Balkan stond op de agenda van de top. Bij de deelnemers aan de Europese Raad leefde immers het besef dat de discussies over Oekraïne, Moldavië en Georgië, en dus over de uitbreiding van de Europese Unie naar het oosten, tot enige frustratie aanleiding kon geven bij de – geografisch veel dichterbij gelegen – landen van de Westelijke Balkan die al heel lang kandidaat-lidstaat zijn, dan wel (in het geval van Kosovo) potentiële kandidaat-lidstaat. Ook aan die landen wilde men daarom een positief signaal sturen. Dat moest duidelijk maken dat men hen niet vergeten was en dat de lopende procedures met hernieuwde energie ter hand zouden genomen worden. Daarbij moet echter wel opgemerkt worden dat het feit dat die dossiers momenteel geblokkeerd zijn niet enkel aan de Europese Unie te wijten is. Er zijn nog steeds heel wat problemen tussen Servië en Kosovo, en er is natuurlijk ook de houding van Servië ten aanzien van Rusland. Wat dat laatste betreft heeft men zich tijdens de Europese Raad zelf wat op de vlakte gehouden.

Voorafgaandelijk aan de Europese Raad is er echter een aparte top geweest tussen de EU en de Westelijke Balkan, waar er grondig van gedachten gewisseld werd. Ook daar werd aan de zes landen van de Westelijke Balkan het signaal gegeven dat men ze niet vergeten was. Doordat tegelijk echter ook moest blijken dat de blokkering in de dossiers erg omvattend is, werd die gedachtewisseling voor de beide partijen een behoorlijk frustrerende oefening. Er kon dan ook geen, of maar heel weinig vooruitgang genoteerd of beloofd worden. Zoals eerder al gezegd wordt in het geval van Servië met argusogen gekeken naar hun positie inzake de sancties tegen Rusland. Het is duidelijk dat ze de Europese lijn inzake beperkingen op Russische import en export niet volgen. De Servische president liet in dat verband opmerken dat zijn publieke opinie hem in dat verband maar weinig speelruimte liet. Om de positieve dialoogsfeer in stand te houden, heeft men hierop van EU-kant niet al te fel willen reageren.

Ook het dossier van Bosnië en Herzegovina sleept al behoorlijk lang aan. In 2019 kreeg het van de Europese Commissie een lijst van veertien beleidsaanbevelingen (economische hervormingen, justitiële hervormingen enzovoort) die het diende uit te voeren vooraleer ze effectief de kandidaat-lidmaatschapsstatus konden verwerven. Er dient echter vastgesteld te worden dat op geen enkel van die veertien prioriteiten vooruitgang werd geboekt. Het zal daar vooral wachten zijn op de uitslag van de verkiezingen die voorzien zijn voor 4 oktober 2022. De Europese Commissie zal daarna opnieuw een voortgangsrapport maken om te evalueren in hoeverre Bosnië en Herzegovina al dan niet aanspraak kan maken op de status van kandidaat-lid.

Een ander heikel punt was de kwestie Kosovo. De spreker wijst er in dat verband op dat de regeringsleidster van Kosovo de enige was die – tot haar eigen grote frustratie – een visum moest aanvragen om de Balkantop te kunnen bijwonen. Daar was wel gehoor naar, zodat deze kwestie heel weldra waarschijnlijk in een vijfde versnelling zal komen. Daar valt dus toch positief nieuws te noteren. Voor wat de onderhandelingen betreft tussen Bulgarije en Noord-Macedonië, is het nog wat koffiedik kijken hoe werkbaar het compromis dat gefaciliteerd werd door het Franse voorzitterschap, zal zijn voor Noord-Macedonië. Het gaat daarbij onder andere over taalkwesties en de erkenning van Bulgaarse minderheden in Noord-Macedonië. Die kwesties zijn voor wat Bulgarije betreft een non possumus qua verdere toetredingsbesprekingen met Noord-Macedonië. Het mag dus duidelijk zijn dat er nog steeds flink veel blokkeringen in het spel zijn. De uitbreiding van de EU met de landen van de Westelijke Balkan zal dus allicht nog een hele tijd op de agenda blijven staan.

Minder prominent zichtbaar, maar desalniettemin ook nog voor langere tijd op de agenda, is de Conferentie over de Toekomst van Europa. Het betrof hier een initiatief uit 2021 waarbij burgers uitvoerig werden bevroegd over hun visie op de toekomst van de Europese Unie en over de manier waarop de Europese instellingen konden geoptimaliseerd worden. Daar zijn behoorlijk wat interessante aanbevelingen uit

voortgekomen. Het is nu aan de Europese instellingen zelf om daarmee aan de slag te gaan. De Toekomstconferentie is daarom ook op de Europese Raad aan de orde gekomen, waarbij men tot de vaststelling kwam dat de Raad van de Europese Unie ter zake al heel wat werk verricht heeft. Er werden al diverse rapporten opgesteld over hoe de zaken best kunnen worden aangepakt en wat daarvoor allemaal nodig is. Matthias De Moor wijst er daarbij op dat bij dit soort van debatten de mogelijkheid van een verdragswijziging toch altijd een beetje de olifant in de kamer vormt. De meeste lidstaten staan daar alleszins niet voor te springen. Zelfs het louter vermelden van die eventualiteit wordt niet op prijs gesteld. De kwestie wordt daarom ietwat in de koelkast gehouden, met de vraag om te onderzoeken waarvoor er precies verdragswijzigingen nodig zouden zijn en welk werk er – hoewel het in de aanbevelingen staat – binnen de Europese instellingen ondertussen eigenlijk al gebeurt, zodat het niet meer zichtbaar gemaakt moet worden. De eerste stap zal in elk geval bestaan in een opvolgingsevent in de herfst van dit jaar. Dan zal bekeken worden waar men staat met die aanbevelingen en wat men daarmee moet doen om vooruitgang te boeken, met daarbij ook de eventualiteit van een verdragswijziging. Het hoeft echter geen betoog dat zo'n verdragswijziging een beetje een doos van Pandora is. Er mag dan ook geredelijk van uitgegaan worden dat zoiets nog niet voor meteen zal zijn.

Ook energie was weer een belangrijk thema op deze top. Rusland begint immers meer en meer de uitvoer van fossiele brandstoffen te beperken in antwoord op het niet betalen in roebel, in antwoord op de moeilijkheden met internationale betalingen in het algemeen en in antwoord op de sancties waaraan ze zelf onderhevig zijn en waardoor ze bijvoorbeeld hun schuld bij derden niet kunnen betalen omwille van blokkeringen bij Euroclear. De situatie inzake energie wordt duidelijk steeds prangender. Men spreekt ondertussen ook al een hele tijd over het verplicht aanleggen van gasvoorraden in Europees verband. Een dergelijk plan om elke lidstaat zo al niet te verplichten dan toch sterk aan te sporen om de gasvoorraden voor 80 procent te vullen is overigens ook aangenomen op de Raad Energie van 27 juni 2022. Op die manier wil men zich voorbereiden op de komende winter. Om een en ander ook effectief te kunnen realiseren is het noodzakelijk om als EU gezamenlijke aankopen te doen, kwestie van betere prijsvoorwaarden te kunnen bedingen.

Een gecoördineerde aanpak van de energieproblemen dringt zich overigens ook om andere redenen op. Exemplarisch daarvoor is, bijvoorbeeld, het feit dat Duitsland nog maar enkele dagen geleden op zijn eentje de alarmfase heeft afgekondigd, waarbij er een aantal maatregelen in de energiesector werden aangekondigd. Het ging daarbij met name over het heropenen van steenkoolcentrales en het mogelijk rantsoeneren van energie. Het hoeft geen betoog dat dit alles natuurlijk ook zijn impact heeft binnen een breder Europees kader en ook op België. België heeft op de Europese Raad dan ook sterk gepleit voor een meer gecoördineerde aanpak, en de Europese staats- en regeringsleiders zijn daar ook in meegegaan. Samen met de Europese Commissie zal nu bekeken worden hoe een en ander op een gecoördineerde manier kan gebeuren.

Een ander onderwerp dat aan bod kwam op de Europese Raad waren de 'price caps', die net voordien ook al ter sprake waren gekomen op de bijeenkomst van de G7 op Schloss Elmau in Beieren (26 tot 28 juni 2022). De idee is om een maximumprijs in te stellen voor de import van Russische olie en Russisch gas. Op de G7-top had Frankrijk zelfs voorgesteld om daar een globale price cap van te maken, en ze dus niet enkel toe te passen op Russische olie, maar op alle olie. Dat voorstel werd echter niet bepaald met open armen ontvangen door Duitsland en de Verenigde Staten. Daarom wil men nu nagaan hoe er een price cap kan worden geplaatst op de Russische olieprijs. Daardoor zouden de aanzienlijke inkomsten die Rusland door de recordprijzen in de internationale oliehandel nu nog dagelijks binnenrijft, een einde moeten nemen. Over die prioritaire doelstelling werd overeenstemming bereikt binnen de G7. Maar het is nog maar de vraag hoe dit precies geïmplementeerd

zal worden, en of daartoe voldoende bereidheid zal bestaan binnen de EU. Binnen de G7 werden immers ook bijkomende beperkingen, zeg maar extra sancties, afgesproken. Zo zullen de Verenigde Staten bijvoorbeeld extra importrestricties invoeren op 570 productcategorieën, waarbij ze gevraagd hebben dat de EU – die op de G7 vertegenwoordigd was door Charles Michel – daar ook zou in meegaan. Principieel is er daarover een akkoord, maar zoals mocht blijken op de buitengewone Europese Raad van 30 en 31 mei 2022, is het appetijt daarvoor binnen de EU bepaald niet groot. De Baltische staten en Polen pleiten weliswaar voor meer sancties, maar in globo is er toch sprake van een zekere sanctiemoeheid. Men wil nu eerst en vooral inzetten op de correctie implementatie van de reeds afgesproken sancties, en op het voorkomen van het omzeilen van die sancties.

Inzake energie wordt er ook nog altijd verder gewerkt rond de REPowerEU-plannen met betrekking tot het inzetten op hernieuwbare energie en op verhoogde energie-efficiëntie. Een eerste stap daarin is Fit for 55. Die onderhandelingen lopen al langer en er werd daarin heel recent ook al een belangrijke mate van overeenstemming bereikt tussen de Europese lidstaten. Daarbij dient echter wel de vaststelling gedaan te worden dat die overeenstemming nog niet toereikend is voor de realisatie van de in het REPowerEU-plan geformuleerde ambities. Zowel wat betreft hernieuwbare energie als wat betreft energie-efficiëntie zouden de lidstaten dus nog een heel stuk verder moeten gaan. Desalniettemin, en spijts het feit dat er hier en daar ook steenkoolcentrales heropend worden, dan wel intensiever gebruikt worden, blijft onder meer de executive director van IRENA – de internationale organisatie die zich wereldwijd bezig houdt met het ontwikkelen en uitrollen van hernieuwbare energie – bij zijn vaststelling dat de hernieuwbare-energie technologieën een steeds groter structureel voordeel hebben, en ook steeds goedkoper en dus interessanter worden om in te investeren. In die zin vormen het teruggrijpen naar steenkoolcentrales en de bouw van lng-terminals, in wezen niet meer dan 'a bump in the road'. Hij ziet daarin alleszins geen reden tot paniek, maar blijft natuurlijk wel pleiten voor een hogere ambitie inzake klimaatneutraliteit.

Een laatste element dat aan bod kwam op de Europese Raad is de kwestie Turkije. Dat is en blijft een behoorlijk speciale partner. In het kader van het conflict in Oekraïne vormt Turkije onmiskenbaar een positieve factor, maar in zijn betrekkingen met Griekenland blijft het land zich problematisch gedragen. Het gaat daarbij onder andere over schendingen van de Griekse territoriale wateren en van het Griekse luchtruim. Ook voert het land een bijzonder agressief narratief nopens de eilanden in de Egeïsche Zee, waar men de Griekse soevereiniteit enkel wil erkennen in de mate dat Griekenland die eilanden zou demilitariseren. Dat is behoorlijk straffe taal tegenover EU-lid Griekenland. Ook Cyprus ondervindt trouwens problemen met zijn Turkse gesprekspartner. Daarom hebben Griekenland en Cyprus om Europese (morele) ondersteuning gevraagd, in de zin dat Turkije op de vingers zou moeten worden getikt voor zijn gedrag in dezen. Wat dan ook gebeurd is op de afgelopen Europese Raad en als dusdanig is opgenomen in de Raadsconclusies.

Matthias De Moor geeft ten slotte ook nog een overzicht van de meest vermeldenswaardige elementen die niet aan bod zijn gekomen op de Europese Raad. Op de NAVO-top in Madrid zal het strategisch concept besproken worden. Dat is een strategiedocument dat zal gelden voor de komende tien jaar. Daarin wordt de positionering vis-à-vis Rusland en vooral ook China vastgelegd. Dat laatste wordt immers meer en meer gezien als de echte achterliggende dreiging. Het hoeft geen betoog dat de gesprekken over de manier waarop de NAVO zich op een en ander moet voorbereiden, uiterst belangrijk zullen zijn. Ook de toetreding van Finland en Zweden tot het bondgenootschap staat daar op de agenda, waarbij met name Turkije moeilijk doet. Het is nu afwachten geblazen hoe hard Turkije dit finaal zal spelen. Ook Oekraïne is natuurlijk onderwerp van gesprek. De NAVO wil wel degelijk op een blijvende manier steun verlenen aan het land, maar moet voorzichtig blijven teneinde niet rechtstreeks in het conflict betrokken te raken. Dat laatste moet immers

te allen prijze vermeden worden. Maar in het verlengde daarvan is er natuurlijk ook de vraag van de Baltische staten en Polen naar een verhoogde aanwezigheid van NAVO-troepen op hun grondgebied en desgevallend zelfs de vestiging van permanente NAVO-bases in de Baltische staten ter versteviging van hun oostgrens. Al die discussiepunten hebben ook grote financiële implicaties. De tweeprocentregel zal dus zeker ook opnieuw ter tafel komen, met de dringende vraag aan alle lidstaten om daaraan te voldoen, want nagenoeg elke lidstaat heeft op dat vlak wel wat huiswerk te doen. Hoe dan ook wordt dit een uiterst belangrijke NAVO-top, die goed opgevolgd zal moeten worden.

De spreker wijst er verder nog op dat er over enkele dagen een einde komt aan het Franse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. In de tweede jaarhelft zal het aan Tsjechië zijn om het voorzitterschap waar te nemen. De plannen van het inkomende voorzitterschap zijn alleszins minder ambitieus dan die van Frankrijk, gewoon ook omdat ze over minder middelen, personeel inclusief, beschikken. Vanzelfsprekend zal de situatie in Oekraïne verder van nabij worden opgevolgd. Idem voor de energiesituatie, en dan meer in het bijzonder het goede verloop van de aanvulling van de energievoorraden. In combinatie met het Zweedse voorzitterschap van de eerste jaarhelft van 2023 zal Tsjechië ook bijzondere aandacht besteden aan de vrijhandelsverdragen. Aangezien we onafhankelijker willen worden van Rusland, maar in zekere zin ook van China, zullen er ter compensatie dus ook nieuwe partnerschappen moeten worden aangegaan. Vrijhandelsakkoorden vormen daarbij een belangrijk instrument. Maar in dat verband kan men niet om de vaststelling heen dat ze in het Europees kader steeds moeilijker geratificeerd raken, en daarna ook steeds moeilijker in de praktijk worden omgezet. Van Tsjechië, maar vooral ook van Zweden, wordt verwacht dat daarvoor naar een hogere versnelling geschakeld wordt. Minstens zullen ze de betrokken landen moeten oproepen om werk te maken van, of nieuwe stappen te zetten in, de ratificatie van een aantal reeds lang ter tafel liggende akkoorden. Een en ander is ook belangrijk in het kader van het streven van de EU naar meer strategische autonomie. Als men daar effectief werk wil van maken, zal men op zoek moeten naar andere partnerschappen.

Een laatste punt dat Matthias De Moor nog even wil aanhalen, is de kwestie Brexit, en dan meer bepaald wat er zich voordoet in het VK met betrekking tot de Northern Ireland Protocol Bill. Deze kwestie werd weliswaar niet besproken op de Europese Raad, maar heeft toch voor behoorlijk wat consternatie gezorgd in Europese middens. Met name de idee van zogenaamde 'green lanes' waarlangs goederen op de Europese interne markt zouden kunnen belanden zonder dat de Europese Unie daar enige zeg over heeft, en de Britse visie op het mandaat van het Hof van Justitie van de EU hebben oude wonden terug opengereten. Er werden dan ook nieuwe inbreukprocedures opgestart tegen het Verenigd Koninkrijk, en reeds eerder ingezette inbreukprocedures werden terug geopend. Er wordt tegelijk echter ook gehamerd op het belang van dialoog. Voor Vlaanderen en België is het bijzonder belangrijk om het Trade and Cooperation Agreement zo lang mogelijk in stand te houden, omdat we daar nu eenmaal rechtstreeks betrokken en belanghebbende partij bij zijn. Maar vanuit Europese middens wordt zwaar benadrukt dat men niet mag toegeven aan de verleiding om dan maar zelf bilaterale akkoorden te gaan afsluiten met het Verenigd Koninkrijk. Men moet blijven inzetten op de integriteit van de interne markt, die ook voor Vlaanderen van primordiaal belang is. En dus wordt het bestaande protocol best niet heronderhandeld en blijft men opereren binnen het bestaande kader, wat de wensen van Londen ook mogen zijn.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Tussenkomsst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn stelt vast dat de kwestie Oekraïne opnieuw hoog op de agenda stond. Vooral de beslissing om het land (samen met Moldavië) de status van kandidaat-lidstaat toe te kennen springt daarbij in het oog, evenals het potentiële kandidaat-lidmaatschap van Georgië. Eerder stonden een aantal EU-lidstaten, waaronder Denemarken en Portugal, maar ook België en Nederland, nochtans veeleer op de rem wat dit punt betreft. Ze wilden niet zomaar snel-snel de status van kandidaat-lidstaat toekennen. Nadat Frankrijk, Duitsland en Italië zich na een bezoek van hun regeringsleiders aan Kiev hadden uitgesproken voor Oekraïens lidmaatschap, is de dynamiek binnen de EU echter helemaal omgeslagen. Het lid had van Matthias De Moor graag vernomen of hij enig zicht heeft op de motieven die Denemarken, Portugal, Nederland en België ertoe aangezet hebben het geweer van schouder te veranderen. Die omslag is alleszins erg snel gebeurd en lag, zoals gezegd, ergens wel in de logica der dingen. Maar allicht zijn er daarvoor toch ook specifieke argumenten aangedragen? Er was immers onmiskenbaar sprake van enige weerstand, die plotsklaps zou zijn verdwenen. Dat is minstens vreemd te noemen.

Er is hier ook gewag gemaakt van de "olifant in de kamer", zijnde de eventualiteit van een verdragswijziging. Wat dat betreft meent de spreker dat Duitsland en Frankrijk wellicht wel vragende partij zijn voor een hervorming van de Unie, waarbij Oekraïne desgevallend als excuus gebruikt zal worden. In Knack van 22 juni 2022 werd in dat verband gesteld dat om de besluitvaardigheid van de Unie te vergroten er meer beslissingen met gekwalificeerde meerderheid mogelijk moeten zijn, zeker met een land als Oekraïne erbij. Het zou allicht te verregaand zijn om achter het toekennen van de status van kandidaat-lidstaat een geheime agenda te zien om meer gekwalificeerde meerderheidsbeslissingen mogelijk te maken. Maar desalniettemin meent Johan Deckmyn dat dit element integraal deel uitmaakt van het debat. Vandaar zijn vraag of dit op de top ter sprake is gekomen, en zo ja, of dit dan in de door hem geschetste context is gebeurd, dan wel binnen enige andere context. Daar zou hij graag meer zicht op krijgen.

In een eerder behandeld voorstel van resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1340/1) waarin het, inter alia, ook ging over sancties tegen Rusland, staat vermeld dat ook in Europa overwogen wordt om over te gaan tot inbeslagname van bevroren Russische activa en middelen, om deze te gebruiken als schadevergoeding en voor de wederopbouw van Oekraïne. Het lid vraagt of deze piste mogelijk ook ter sprake is gekomen op de Europese Raad. Dit is belangrijk, aangezien – zoals hij reeds heeft aangegeven in andere debatten – dit juridisch bepaald niet makkelijk ligt. En daarnaast stelt zich ook het probleem van de wederkerigheid. Andere landen zouden daar immers wel eens een voorbeeld aan kunnen nemen. Dus had hij graag vernomen of er op de Europese Raad gesproken is over de inbeslagname van bevroren Russische tegoeden. Dat dossier weerhoudt alleszins zijn aandacht.

Matthias De Moor heeft ook gewezen op het feit dat een aantal landen die al veel eerder de status van kandidaat-lidstaat gekregen hebben, zich nu wat voorbijgestoken voelen. Het gaat dan meer in het bijzonder over de landen van de Westelijke Balkan. Het lid begrijpt dat er richting die groep toch enige communicatie geweest is, kwestie van hen gerust te stellen dat men ze niet vergeten is. Hij vraagt hoe de betrokken landen daarop gereageerd hebben. Was de reactie van de betrokken landen gelijklopend, of waren er verschillen qua reacties? Hoewel Bosnië en Herzegovina tot nog toe op geen enkel van de veertien vooropgestelde prioriteiten gescoord heeft, zal het allicht toch niet blij zijn met de toekenning van de status van

kandidaat-lidstaat aan Oekraïne en Moldavië, die in wezen ook nergens staan qua Europese prioriteiten. De spreker had in dat verband dan ook graag wat nadere duiding gekregen.

Er moet verder inderdaad worden vastgesteld dat het appetijt voor extra sancties binnen de EU niet bepaald groot is. Die sanctiemoeheid is gaandeweg gegroeid, waardoor men zich nu vooral wil concentreren op het handhaven en het beter implementeren van de eerder afgesproken sancties. Dat lijkt op zich duidelijk, maar de zaak wordt toch opnieuw complexer omdat men daar op de een of andere manier ook nog een beleid aan wil koppelen inzake plafonnering van energieprijzen op Europees niveau. Het lid vraagt nadere duiding over hoe men dit precies ziet.

Afsluitend gaat Johan Deckmyn ook nog in op enkele punten die Matthias De Moor niet vermeld heeft, en die dus prima facie niet op de EU-top ter sprake lijken te zijn gekomen. Vooreerst wil hij het daarbij hebben over het conflict tussen Rusland en Litouwen over de beperkingen die dat laatste land heeft ingesteld op de Russische doorvoer naar en van de enclave Kaliningrad. Het komt hem toch wat vreemd voor dat dit niet ter sprake zou zijn gekomen. Is dat mogelijk toch het geval geweest, en zo ja, wat waren daar dan de aandachtspunten? Zijns inziens is deze kwestie potentieel alleszins van extreem belang. De grenzen van Rusland worden er immers door in vraag gesteld, weze het dan op een onrechtstreekse manier.

Een tweede punt dat de spreker nog even wil aanraken betreft het Tsjechische voorzitterschap van de EU. Dat land is eerder eurokritisch ingesteld en is ook lid van de Visegradgroep (Hongarije, Polen, Slowakije, Tsjechië). Het land wil blijkbaar ook vaart maken met diverse internationale akkoorden. In dat opzicht zou het Tsjechische voorzitterschap dus wel eens sterk kunnen verschillen van het Franse voorzitterschap dat nu naar zijn einde loopt. Verwacht Matthias De Moor dienovereenkomstig nu mogelijk een periode waarin het Europese beleid op een meer kritische manier zal worden benaderd? De Visegradgroep staat immers niet bepaald bekend om zijn pro-Europese gezindheid. En dus dringt de vraag zich op wat de impact hiervan zal zijn op het Europese beleid. Of zijn er mogelijk al signalen dat Tsjechië zich toch veeleer zou willen inschakelen in een continuering van het bestaande beleid?

1.2. Tussenkost van Bart Tommelein

Bart Tommelein verontschuldigt zich bij de aanvang van zijn tussenkost voor het feit dat hij niet gedurende de hele toelichting van Matthias De Moor aanwezig is kunnen zijn in de commissie. Hij moest echter tussenkomen in de gelijktijdig lopende Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering. Mogelijk zal hij bij zijn vragen dus punten aan de orde brengen die de gastspreker reeds heeft aangehaald.

Hij stelt vast dat de Franse president Emmanuel Macron de idee geopperd heeft om een Europese politieke gemeenschap op te zetten. Daarin zouden de banden met andere Europese staten kunnen worden aangehaald. Het is de bedoeling om zo te komen tot een platform voor politieke coördinatie voor Europese landen op het hele continent. Dat betekent concreet dat landen als Oekraïne, of de landen van de Westelijke Balkan, die op de wachtlijst voor toetreding staan, nauwer bij de werking van de Europese Unie zouden kunnen worden betrokken. Het lid begrijpt dat dit als het ware een bijkomende manier is om de stabiliteit en veiligheid in Europa te bevorderen, zonder daarbij te moeten overgaan tot het lidmaatschapsproces van de Europese Unie. Van Matthias De Moor had hij graag vernomen hoe de lidstaten dit concreet zien en wat het uiteindelijke doel hiervan is. Zien sommige landen dit misschien eerder als een alternatief voor toetreding, of is dit gegeven gewoon complementair aan het toetredingsproces? En welke timing stelt president

Macron hiervoor voorop? Of gaat het hier louter om een denkpiste? Wat is de visie van de Vlaamse vertegenwoordiger op deze kwestie?

Op de Europese Raad is besloten om de status van kandidaat-lidstaat toe te kennen aan Oekraïne en Moldavië. Op die manier wordt er perspectief gegeven aan die landen. Maar volgens Bart Tommelein is het daarbij van cruciaal belang dat in de conclusies van de Europese Raad ook verwezen wordt naar de criteria van Kopenhagen, de toetredingscriteria voor echt lidmaatschap. Een snelle toetreding zondermeer is immers geen optie. De Europese Commissie heeft wel een positief advies gegeven aan de Europese Raad over de toekenning van de status van kandidaat-lidstaat. Daartoe werd een rapport van een dertigtal pagina's opgemaakt. Maar de secretaris-generaal van de NAVO, Jens Stoltenberg, heeft aan de Duitse krant Bild am Sonntag gezegd dat de oorlog in Oekraïne nog jaren kan duren. Bart Tommelein had dan ook graag vernomen op welke wijze de Europese Commissie in haar advies hier al dan niet rekening mee heeft gehouden. Hij wijst er in dat verband nog op dat het Verdrag betreffende de Europese Unie met zijn artikel 42, §7, een clause betreffende wederzijdse bijstand omvat. Hoe kijkt men naar dit gegeven in het licht van het opgestarte proces? Werd dit element door de regeringsleiders besproken op hun top? En meer te algemenen titel stelt zich ook de kwestie of een land juridisch gezien überhaupt wel kan toetreden tot de Europese Unie als het in oorlog is.

Tot slot stelt het lid ook nog enkele vragen over Servië, dat toch ook de status van kandidaat-lidstaat heeft. Daar waar de Europese Raad alle landen, en met name de kandidaat-lidstaten, oproept om zich bij de EU-sancties aan te sluiten, is het duidelijk dat Servië dat absoluut niet doet. Verder stellen de conclusies van de Europese Raad dat het toetredingsproces versneld moet worden, waarbij er gewag wordt gemaakt van 'de' Westelijke Balkan. Daarmee wordt volgens het lid in feite de grote diversiteit ontkend die bestaat tussen de landen van de Westelijke Balkan. Een gedifferentieerd beleid ten aanzien van die verschillende landen is volgens hem dan ook nodig. Op dit moment wil Servië toetreden tot de Europese Unie, maar blijft het tegelijk ook loyale vriendschapsbanden onderhouden met het Kremlin, dat verantwoordelijk is voor de huidige oorlog. Van de Vlaamse vertegenwoordiger had hij dan ook graag vernomen of er op de top een concreet standpunt is ingenomen over de houding van Servië en over de onderhandelingen met dat land. Is er hierover een debat geweest?

1.3. Tussenkomst van Karin Brouwers

Gezien de omstandige toelichting die reeds werd verstrekt, heeft *Karin Brouwers* maar luttele bijkomende vragen meer voor Matthias De Moor. Na het advies van de Europese Commissie over de mogelijke toetreding van Oekraïne tot de EU te hebben doorgenomen, is ze behoorlijk onder de indruk van de weg die dat land reeds heeft afgelegd. Zo is er sinds 2017 een associatieverdrag in voege, en ook daarvoor al heeft Oekraïne zich voor een stuk moeten alignereren op de Europese Unie. Spijts de vele voorwaarden die nog vervuld moeten worden vooraleer het lid kan worden, is er toch al behoorlijk wat van het acquis communautaire overgenomen. Het lid drukt daarbij ook haar bewondering uit voor het Oekraïense parlement dat nog wekelijks vergadert in een veilig geacht metrostation. Het lid heeft persoonlijk dan ook de grootst mogelijk sympathie voor de beslissing om Oekraïne de status van kandidaat-lidstaat toe te kennen. Dat gezegd zijnde, is er echter wel degelijk reden tot bezorgdheid aangaande de absorptiecapaciteit van de EU. Het is zaak om als klein land goed in de gaten te houden wat de potentiële impact is van de toekomstige toetreding van een aantal grote(re) landen. Dat zal immers onmiskenbaar impact hebben op ons soortelijk gewicht binnen de Unie. Deze kwestie moet verder dan ook goed opgevolgd worden.

In het verlengde daarvan is de idee van een Europese politieke gemeenschap volgens de spreekster verre van slecht. Via die constructie zou men het Europa van de

verschillende snelheden mee vorm kunnen geven. Het lid verwijst in dat verband naar de eurozone (de groep van landen die de euro als betaalmiddel hebben), de Europese Unie in haar geheel en daarnaast nog eens een veelheid aan andere 'allianties', al dan niet via associatieverdragen, potentiële lidstaten, kandidaat-lidstaten enzovoort. Een en ander doet haar onmiskenbaar denken aan de term 'verrommeling' die voormalig minister-president Geert Bourgeois gebruikte om de diverse structuren aan te duiden die in Vlaanderen bestonden voor onze 'interne staatshervorming'. Ook in Europa is er sprake van een veelheid aan instellingen, waaronder de Raad van Europa. Zou het derhalve niet zinvol zijn om de nodige linken te leggen met die aloude instelling, veeleer dan in te zetten op nog eens een bijkomende Europese politieke gemeenschap? Haars inziens is het beter om te werken via een reeds bestaande instelling met een duidelijk gedefinieerd ledenbestand. Temeer daar het vaak ook dezelfde politieke gezagsdragers zijn die optreden op het forum van de EU en de Raad van Europa. Is over die piste, al ware het maar binnen de diplomatie, al nagedacht? Hoe dan ook moet men zich hoeden voor het ongebreideld oprichten van nieuwe organisaties op een werkveld dat de facto eigenlijk reeds verzadigd is. Voor het lid lijkt het alleszins wat van het goede te veel te worden. Ze beseft dat haar vraagstelling van behoorlijk algemene aard is, maar meent dat we naast actuele kwesties ook oog moeten hebben voor de lange termijn.

1.4. Tussenkomen van Staf Aerts

Staf Aerts gaat nader in op het Fit for 55-programma dat door Matthias De Moor vermeld werd in zijn toelichting. Het programma in kwestie heeft de laatste dagen heel wat teweeggebracht in het Europees Parlement. Op de afgelopen Europese Raad kwam het programma ook ter sprake in het kader van de discussie over het aanvullen van de Europese gasvoorraden. Het lid vraagt zich af of er ook op het vlak van energiebesparing en overschakelen op hernieuwbare energie specifieke opties gelicht zijn door de Europese Raad, en zo ja, hoe dan precies de link gemaakt wordt naar het Europees Parlement. Het gaat daarbij weliswaar over twee verschillende Europese instellingen, maar het zijn toch allebei uiterst belangrijke instellingen. Is er in dezen desgevallend misschien zelfs sprake van wisselwerking tussen die twee?

2. Antwoorden van Matthias De Moor

Matthias De Moor zal de gestelde vragen zoveel als mogelijk in chronologische volgorde beantwoorden; hij verontschuldigt zich bij voorbaat voor de occasionele overlap die zich daarbij kan voordoen.

Er heeft zich inderdaad een shift voorgedaan in de kwestie van het openstellen van het kandidaat-lidmaatschap voor Oekraïne en Moldavië. In het begin werd er nogal sterk op de rem werd gestaan in dit dossier, waarbij met name de voorwaardelijkheid van een en ander heel erg werd beklemtoond en ook werd benadrukt dat er stapsgewijs te werk moest worden gegaan. De prekandidaat-lidstaten moeten immers aan heel wat criteria voldoen. Op die bezorgdheden werd op twee manieren een antwoord geboden.

Vooreerst mocht uit het advies van de Europese Commissie (een document van een dertigtal pagina's per betrokken land) blijken dat er wel degelijk al is tegemoetgekomen aan een aantal van die prealabelen. Ondanks het feit dat de rapporten in kwestie behoorlijk snel dienden te worden opgemaakt, tonen ze – tot veler verbazing – zonneklaar aan dat er in Oekraïne wel degelijk sprake is van een sterk democratisch bestel en dat er onmiskenbaar ook al zekere verworvenheden zijn wat de rechtsstatelijkheid van het systeem betreft. Dat de basis al gelegd lijkt, doet overigens niets af van de vaststelling dat er wel degelijk nog werk aan de winkel is.

Daarnaast was er ook nog het gezamenlijke bezoek van Mario Draghi, Olaf Scholz en Emmanuel Macron aan Kiev. Vanaf het moment dat dat bezoek werd aangekondigd

werd het gevoel dat de weg naar kandidaat-lidmaatschap was ingeslagen bijna tastbaar. Als er steun is van die drie regeringsleiders en van de Europese Commissie wordt het bepaald moeilijk om louter principiële tegenkantingen vol te houden. Men moet dan echt al concrete tegenargumenten op tafel kunnen leggen. Maar eventuele argumenten in die zin worden eigenlijk al grotendeels gecounterd via het advies van de Europese Commissie.

Wat ook meespeelt is dat iedereen terdege beseft dat het verwerven van de status van kandidaat-lidstaat niets afdoet van de vereiste om blijvend te voldoen aan de Kopenhagencriteria. Die criteria blijven gelden en worden permanent gemonitord. Al eind 2022 komt er een nieuw rapport van de Europese Commissie over de voortgang die ondertussen geboekt is inzake die criteria. Dat Oekraïne ondertussen allicht nog wel andere katten te geselen zal hebben, doet daar in wezen niets van af. De zaak wordt dus permanent van nabij opgevolgd.

Ook de vraag of de EU wel voldoende absorptiecapaciteit heeft om een groot land als Oekraïne erbij te nemen drong zich op. Een toetreding van Oekraïne zal immers grote impact hebben op, bijvoorbeeld, de subsidiestromen vanuit het Europese landbouwbeleid, vanuit het Cohesiefonds en dergelijke meer. Vanuit die bezorgdheid diende dan ook bekeken te worden hoe de intern-Europese organisatie best werd aangepast om dat land op te vangen zonder daar zelf al te veel bij in te schieten en zonder dat bepaalde evenwichten al te veel naar het oosten zouden verschuiven. De spreker gaat ervan uit dat er daarvoor allicht wel een verdragswijziging nodig zal zijn.

Maar dat de toelating van Oekraïne tot het Europese verhaal specifiek zou dienen om een dergelijke verdragswijziging te faciliteren, acht hij bijzonder twijfelachtig. Er zijn immers legio andere pistes waarlangs geijverd zou kunnen worden voor een verdragswijziging. De Conferentie over de toekomst van Europa is in dat verband een voor de hand liggende piste. Een wijziging van de Europese verdragen loert met andere woorden altijd wel ergens om het hoekje. En daar zal ook altijd in mindere of meerdere mate weerstand tegen zijn, evengoed als er altijd wel argumenten of nieuwe realiteiten zullen zijn om tot deze of gene update van de verdragen te komen. Voor Matthias De Moor is het alleszins duidelijk dat het ook in ons eigen belang is om een aantal zaken te herbekijken in het licht van de toekomstige uitbreiding richting Oekraïne.

Voor wat de vraag over de bevroren Russische activa betreft, verwijst Matthias De Moor vooreerst naar hetgeen hij hierover in deze commissie op 7 juni 2022 al gezegd heeft naar aanleiding van zijn debriefing over de conclusies van de buitengewone Europese Raad van 30 en 31 mei 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1368/1). Die kwestie vormt momenteel nog een behoorlijk juridisch kluwen. Een van de belangrijkste pistes van de Europese Unie, is het concept van 'EU-misdaden'. Die juridische kwalificatie zou de lidstaten van de Europese Unie toelaten om tegoeden die in dat kader zijn bevroren, ook te confisqueren en te gebruiken.

Een bijkomende vraag in dat verband is of het omzeilen van de sancties – wat dus eigenlijk neerkomt op het financieren van de Russische oorlogsmachine – een EU-misdad vormt. Het antwoord op die vraag is vooralsnog negatief. In de mate dat het antwoord op die vraag zou gaan schuiven, waardoor de vraag wel bevestigend wordt beantwoord, zou het mogelijk worden om de middelen in kwestie te gaan beschouwen als voortkomend uit een EU-misdad, waardoor ze effectief geconfisqueerd en gebruikt zouden kunnen worden. Maar dat moet allemaal nog geformaliseerd worden en de juridische experts moeten er nog hun zeg over doen. Dat is in elk geval de richting die de EU uit wil, teneinde Rusland verplicht mee te laten betalen voor de aangerichte oorlogsschade en voor de heropbouw van Oekraïne.

Aan de kant van de landen van de Westelijke Balkan leeft inderdaad behoorlijk wat frustratie. De reactie van de Albanese president op Twitter sprak in dat verband boekdelen. Hij gewaagde van een gezellig samenzijn en een goede babbel tussen fijne mensen, maar dat alles met nul resultaat. Die frustratie wordt breed gedeeld, en komt ook al eens tot uiting. Maar in globo moet toch vastgesteld worden dat de betrokken landen te weinig de hand in eigen boezem steken. Dat er voor verschillende landen blokkeringen zijn is zeker, maar de oorzaken daarvan dienen in beide kampen gezocht te worden.

Voor wat dan de kwestie van de plafonnering van de energieprijzen betreft, wijst Matthias De Moor er vooreerst op dat dit gegeven als dusdanig niet echt samenhangt met de genomen sancties. Het is in essentie gericht op het controleren van de prijzen om ervoor te zorgen dat de sancties die al werden genomen ook wel degelijk het beoogde en gewenste effect hebben. We merken immers dat de aangekondigde beperkingen op de import van olie – die overigens pas eind dit jaar effectief ingaan – nu al zorgen voor een stijging van de olieprijzen, waar Rusland dagdagelijks groot profijt uit haalt. Vandaar de discussie over hoe men die prijzen best kan 'cappen', kwestie dat Rusland niet langer zou kunnen profiteren van die prijsstijgingen. In het kader van de recente bijeenkomst van de G7 werd in dat verband door Frankrijk de idee geopperd om een globale maximum cap (dus ongeacht waar de olie vandaan komt) voor olieprijzen te introduceren, om zo ook wereldwijd de prijzen betaalbaar te houden en een zeker evenwicht in het systeem te brengen. Dat idee viel noch bij de Verenigde Staten, noch bij Duitsland in goede aarde. Zij willen enkel voor Russische olie een dergelijk price cap die ervoor moet zorgen dat de Russische oorlogskas minder gespijst wordt.

Daarnaast wordt in Europees verband ook gesproken over het instellen van een soortgelijk maximum voor de gasprijzen. Daarbij gaat het momenteel nog wel over zeer voorwaardelijke uitspraken, aangezien veel elementen nog nader onderzocht moeten worden. Het gaat daarbij immers over een erg verregaande en tot nog toe ongeziene marktinterventie, die ingaat tegen velerlei politiek gedachtegoed. Er wordt dus bekeken hoe dat eventueel kan, tegen wanneer dat eventueel kan en of dit wel voor het gewenste effect zal zorgen. Het risico bestaat immers dat Rusland in het licht van de introductie van een maximumprijs gewoon de hele gastoevoer zal stopzetten.

Dat alles moet dan ook grondig onderzocht worden, en moet ook bekeken worden in een internationaal kader. De haalbaarheid van het idee, met inbegrip van de praktische uitwerking van een en ander binnen een internationaal kader, ligt momenteel dus nog ter studie. Maar zowel in Europees verband, als in het raamwerk van de G7 lijkt er toch een zekere openheid voor het idee te bestaan. De noodzaak om iets te doen ligt immers voor de hand, maar de manier waarop men best kan optreden ligt nog ter studie. En dat onderzoek zal wellicht nog de komende dagen en weken beslaan.

Met betrekking tot Litouwen en de doorvoer naar Kaliningrad is de situatie inderdaad erg gespannen. Het standpunt van Litouwen is duidelijk: het past enkel de Europees afgesproken sanctieregeling toe. Dat betekent dat er geen Russische import, maar ook geen Russische transit mogelijk is. Mocht Rusland met andere woorden willen uitvoeren naar pakweg een Afrikaans land, dan zou die uitvoer ook niet doorheen Litouwen mogen gebeuren. Maar de kwestie wordt natuurlijk extra gevoelig doordat het hier over goederenbewegingen van en naar hun eigen exclave Kaliningrad gaat. De Europese Commissie neemt in dezen een ietwat dubbelzinnige positie in. Enerzijds geeft ze wel morele steun aan Litouwen, maar anderzijds lijkt ze de houding van Litouwen toch wel te beschouwen als een bijzonder strikte toepassing van de sancties. Het lijkt er dus op dat de Commissie meent dat Litouwen desgevallend lankmoedig genoeg zou kunnen zijn om de transit naar Kaliningrad toch toe te laten. De steun die Litouwen in dezen krijgt vanuit Europa kan met

andere woorden toch als licht dubbelzinnig gekwalificeerd worden. Van Russische kant uit laat men ook niets onverlet om de kwestie te forceren, zoals mag blijken uit de zware cyberaanvallen op Litouwen. Het mag daarbij ook duidelijk zijn dat dit soort van acties de Europese Unie niet bepaald tot meer toegeeflijkheid in het dossier-Kaliningrad zal aanzetten. Een en ander zet de zaken dus wel degelijk op scherp, wat er allicht niet beter op zal worden met de stationering van extra NAVO-eenheden in het Balticum. De ontwikkelingen in die geografische regio zullen alleszins nauwlettend moeten worden opgevolgd.

Met het Tsjechische EU-voorzitterschap komt een land dat deel uitmaakt van de Visegradgroep aan het stuur van de Europese Unie. Die groep begint echter gradueel meer en meer te ontrafelen, waardoor de betrokken landen vaak niet meer op dezelfde lijn zitten. Rekening houdend met het feit dat de (vorige) Tsjechische regering ook maar een zeer beperkt budget qua mensen en middelen heeft uitgetrokken voor dat voorzitterschap, lijkt het er op dat het ambitieniveau tamelijk laag is. Het voorzitterschap zal overigens wel bijgestaan worden door de Europese Commissie, door andere Europese instellingen en door andere Europese lidstaten. Allicht zal continuïteit de hoogste betrachting van het Tsjechische voorzitterschap zijn. Wat echt moet gebeuren zal ook gebeuren, maar er moeten geen extra initiatieven verwacht worden. Op dat vlak zal het Tsjechische voorzitterschap dus danig verschillen van het Franse voorzitterschap. In de huidige constellatie zal er daarnaast noodzakelijkerwijze natuurlijk ook de nodige aandacht zijn voor crisissituaties en crisismanagement. En zoals gezegd zullen de hoger reeds vermelde vrijhandelsverdragen de belangrijkste aandachtspunten vormen. Die laatste kregen, om de gekende redenen, minder aandacht onder het Franse voorzitterschap.

Inzake de concretisering van de Europese politieke gemeenschap is momenteel vooral al duidelijk wat het niet zal zijn. Het wordt geen alternatief voor de uitbreiding van de Europese Unie, wordt geen alternatief voor Europese kandidaat-lidstaten en wordt ook geen instelling. Het wordt dus eigenlijk een vrij eenvoudig forum voor politieke dialoog, gericht op politieke coördinatie tussen Europese leiders. De term Europees slaat daarbij vooral op een set van gedeelde normen en waarden. Mogelijke onderwerpen van gesprek zouden zijn: energie, migratie, klimaat, infrastructuur, grote politieke werven en dergelijke meer. Een belangrijk aspect daarbij is dat er gewerkt wordt vanuit een perspectief van gelijkwaardigheid. De EU-lidstaten hebben op dat forum dus maar evenveel te zeggen als de niet-leden. Net daarin, én in de vooropgestelde periodiciteit, zit volgens de voorstanders van dit – momenteel nog relatief vage – idee meteen ook de grote meerwaarde van dit gegeven. De zaak zou twee keer per jaar doorgaan op het niveau van de staats- en regeringsleiders. De eerste bijeenkomst zal normaliter doorgaan in oktober van dit jaar en men zal het dan allicht vooral over de energiekwestie hebben. Dat wordt dus een interessante testcase. Of een en ander zal leiden tot meer stabiliteit, of het zal leiden tot meer duidelijkheid over de grenzen van de uitbreiding van de EU, hoe dit alles kadert in het nabuurschapsbeleid van de EU en in het Oostelijk Partnerschap, zijn evenzovele vragen die nog openstaan. Het zal volgens de spreker dus een kwestie zijn van al doende te leren. In de hypothese dat dit forum niets zou opleveren, is er ook geen man overboord. Aangezien er geen instellingen zijn, kan de zaak desgevallend ook weer snel en geruisloos worden afgevoerd. Na komende oktober zullen we hier allicht meer zicht op hebben.

Dat er momenteel in Oekraïne een oorlogstoestand heerst is natuurlijk wel een factor die meespeelt. Zolang daar een oorlog woedt, en zolang het territorium van Oekraïne bezet en/of betwist wordt, is het niet mogelijk om Oekraïne te laten toetreden tot de Europese Unie. Dat zelfs nog los van de implicaties van het genoemde artikel uit het Verdrag betreffende de Europese Unie, waarvan de precieze juridische draagwijdte nog zou moeten worden nagegaan. De vijandelijkheden vormen met andere woorden wel degelijk een feitelijke rem op de toetreding van Oekraïne tot de EU.

Dat toetredingsproces zal overigens sowieso niet snel kunnen verlopen. In Oekraïne zelf is men zich op het politieke niveau allicht wel degelijk bewust van het feit dat er – spijs de vele verworvenheden – nog vele grote werven voor de boeg liggen. Men gewaagde zelfs al van een proces van meerdere decennia, maar men was nu toch vooral tevreden over het positieve signaal dat men gekregen had en waarvoor men ook actief geworven had bij de lidstaten. Die actieve diplomatie is overigens zeker ook een factor geweest in de snelle omslag bij een aantal lidstaten.

Matthias De Moor bevestigt dat Servië een moeilijke partner blijft in het Europese verhaal. Hij is het echter niet helemaal eens met de stelling als zou de Europese Unie de hele Westelijke Balkan als één uniform geheel behandelen. Er werd wel degelijk blijk gegeven van een gedifferentieerd beleid. Zo is, bijvoorbeeld, de onenigheid tussen Noord-Macedonië en Bulgarije een dispuut tussen die twee specifieke landen dat (dringend) een specifieke oplossing behoeft. Ook het totale gebrek aan reële vooruitgang in Bosnië en Herzegovina is een zeer specifieke problematiek. Men is zich binnen de Europese instellingen dus terdege bewust van de verschillen die er bestaan tussen de kandidaat-landen van de Westelijke Balkan. Elk land wordt dan ook specifiek opgevolgd in zijn voortgang richting toetredingsproces. Dit gezegd zijnde, spreekt het voor zich dat het 'dubbelspel' dat Servië momenteel speelt wel heel erg opvalt, en dus ook noopt tot uiterst nauwgezette opvolging. De Servische president Aleksandar Vučić is daar trouwens ook op aangesproken, weze het niet al te bruusk. De bedoeling van de top met de Westelijke Balkan was immers vooral het op gang houden van de dialoog en het geven van een positief signaal. Het was niet de tijd of de plaats om de betrokkenen op de vingers te tikken. Die zijn zich trouwens zeer wel bewust van de Europese bezorgdheden. De Unie van haar kant is zich dan weer bewust van de Servische publieke opinie, die nogal positief staat tegenover de met Rusland gesloten gascontracten. Dit gezegd zijnde, mag men ervan uitgaan dat Servië nog wel geruime tijd een probleemgeval zal zijn.

Inzake de vragen en opmerkingen van Karin Brouwers over de Europese politieke gemeenschap herhaalt de spreker dat deze niet mag gezien worden als een alternatief voor uitbreiding van de EU. Ook voor kandidaat-lid Oekraïne is dit idee overigens sowieso interessant, omdat het een forum is dat hen toelaat om mee aan de gesprekstafel te schuiven. Maar het spreekt voor zich dat het kandidaat-lidmaatschap voor hen nog veel belangrijker is, omdat het van hen een volwaardiger gesprekspartner maakt in het Europese proces.

De (interessante) piste om de Raad van Europa in te zetten als een – reeds bestaand – alternatief voor de Europese politieke gemeenschap is niet aan de orde geweest. De eerste bijeenkomst van die Europese politieke gemeenschap in oktober van dit jaar zal allicht veel verduidelijken. De spreker kan overigens ook niet inschatten in welke mate de Raad van Europa zelf als instelling vragende partij is voor het aan zich trekken van dergelijke debatten. Allicht is zijn absorptiecapaciteit wel groot genoeg, evenals zijn lidmaatschap. Maar het is wel geen forum waar de staats- en regeringsleiders elkaar ontmoeten. Momenteel is het echter ook nog geen uitgemaakte zaak dat die Europese politieke gemeenschap ook effectief een meerwaarde zal hebben. Het blijft dus nog afwachten tot oktober vooraleer hier meer over gezegd kan worden. Hic et nunc is er in elk geval voldoende openheid en welwillendheid om de zaak een kans te geven. En mocht het niets opleveren, dan is er nog geen man overboord.

Inzake Fit for 55 preciseert Matthias De Moor dat het bij de energiekwestie die op de Europese Raad werd besproken, vooral ging over het zich voorbereiden op de volgende winter. Eerst en vooral moeten de gasvoorraden aangevuld worden via alternatieve leveranciers. Ook ging het over REPowerEU en de noodzaak om te investeren in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. En nog maar net ging ook een Raad Energie door, waar men het opnieuw heeft gehad over twee energiedossiers binnen het Fit for 55-programma, te weten (opnieuw) energie-efficiëntie

en de investeringen daarin. De lidstaten zijn naar aanleiding daarvan tot overeenstemming gekomen over de investeringspercentages die nodig zijn inzake energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.

Ook in het Europees Parlement is er daarrond een hele dynamiek. De spreker legt uit dat volgend op overeenstemming tussen de lidstaten over een algemene benadering, er wordt overgegaan tot zogenaamde 'trilogie' waarbij de Raad van de Europese Unie, de Europese Commissie en het Europees Parlement rond de tafel gaan zitten om tot een gezamenlijke conclusie te komen. Daarbij lijkt het er wel op dat met name het Europees Parlement en de Europese Commissie in dat verband een hoger ambitieniveau hebben. Dat verschil in ambitieniveau verklaart ook waarom men de in Fit for 55 geformuleerde doelstellingen verschillend inschat. Met name de lidstaten lijken hier wat op de rem te staan, mee omdat REPowerEU daar nog een schepje bovenop heeft gedaan. Het is nu afwachten tot na de zomer om te zien waar men precies zal landen met de gesprekken, mee gezien het verschil in ambitieniveau tussen het Europees Parlement en de Europese Commissie aan de ene kant en de lidstaten aan de andere kant.

Cathy Coudyser, voorzitter, dankt de spreker voor de ruime toelichting en voor het beantwoorden van de diverse vragen van de commissieleden. Ze stelt vast dat de hier vermelde dossiers en kwesties ook na de aanstaande zomerperiode nog actueel zullen zijn en dus verdere opvolging zullen moeten krijgen in deze commissie. Ze kijkt al uit naar de volgende Europese debriefing.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Karin BROUWERS
Joris NACHTERGAELE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

EU	Europese Unie
FARM	Food and Agriculture Resilience Mission
G7	Groep van Zeven (de zeven rijkste industrielanden)
IRENA	International Renewable Energy Agency
Ing	liquid natural gas (vloeibaar aardgas)
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
VK	Verenigd Koninkrijk